

Az utolsó bakonyi betyárbanda Történetek a betyárvilág korszakából XIX.

A regényes történet Szentgálon (Veszprém megye) kezdődött, s a sors úgy döntött, hogy a tragédiával végződő eset ott nyerjen befejezést és ezzel lezárja, – talán örökre – azt a magyar virtusból fakadó rablógazdálkodást, mely időről-időre izgalomban tartotta a vidék lakosságát, és a hatóságokat is.

A nyolcvanas évek végén, egy szép nyári estén Oroszlán Pali, – valamely uradalom elbocsátott gulyásgazdája – az útszéli csárdában, nem is kellene mondanom, egy borosüvegen pihentette jobb kezét. Talán az elhagyott cifragulyára, vagy talán saját sorsára gondolt. Az asztal végére dobott cifraszűrén hevert veretes nyelű fokosa. Oldalára csatolt bőrtáskájában, – több, mint valószínű – forgópisztolyt rejtegetett.

A csárdás felesége gyakran bement a söntésbe, hogy onnan vehesse szemügyre a daliás szép férfit. Oroszlán Pali azonban mozdulatlanul ült s még kezét sem vette le a literes üvegről. Az üveg tele volt, a pohár üres.

– Ennek az embernek rosszban jár az esze, mert különben már észre kellett volna vennie engem, – duzzogott magában a csárdás felesége. Egy üveget el is ejtett készakarattal. Az üveg el is törött, de még erre sem mozdult Oroszlán Pali egyetlen arcizma sem.

A csárdaajtó előtt lépések hallatszottak, majd kinyílt a kis deszkaajtó, melyen Oroszlán Palihoz hasonló alakú, délceg legény lépett be.

– Adjon Isten, csárdásné asszony, tudom, az ura nincs itthon, most ért talán a falu végére a két fáradt rozoga lovával.

– Hát kigyelmed hogy ért előbb ide, mint az uram?

– Hogyan? Hát vettem egy paripát, de nem fizettem érte.

Az újonnan érkezett ember, úgy látszik, ismerős volt a csárdásék hajlékában. Az asszony tudta már a szokását, mert kérdés nélkül hozott egy liter bort és tiszta poharat, melyet Oroszlán asztalára állított. Oroszlán Pali feltekint, a két férfi szeme találkozik. Az utóbb érkezett odalép Oroszlán elé, kezét nyújtva feléje:

– Renkó vagyok.

Oroszlán végigméri, föláll, nem tisztességből, hanem mert látni szeretné, hogy van-e olyan szál legény, mint ő? Úgy látszik van olyan legény, mert kezét nyújt neki:

– Oroszlán a nevem.

Leülnek és mielőtt szóba kezdenének, ki-ki tölt a poharába. Renkó kérdi Oroszlántól:

– Testvér, maga is mostanában jött ide?

– Miért kérdi?

– Mert az üvege még csaknem tele van.

– Igaz, de elfelejtettem inni.

– No, látom maga sem volt még betyár?

– Hát maga már volt betyár?

Renkó lehajtja a fejét és nagy nehezen rámondja az igent.

Most meg Oroszlán hajtja le a fejét, mint aki nem tudja, hogy hamarosan mit is mondjon. Eszébe jutott az a szép fehér cifragulya, amellyel ott kellett hagyni a Bodrit, hű puliját, de meg a kökény szemű kislányt, akiért valakit úgy fejbe talált kólintani a veretes nyelű fokossal, hogy menten kiadta a lelkét.

Renkó most is rablóvezér volt, de bandáját egy alkalomból széjjelugratta a csendőrség, mert sok minden baj mellett egy erdészt halálra kínoztak. Egy lelketlen fatolvaj bosszúból azt mondta a rablóknak, hogy az erdész beárulta őket a csendőrségnél. Nem kellett több a bandának. A szegény erdészt kint az erdőn elfogták, vele rakatták meg a tüzet, megvárták, amíg a fahasábok parázssá égtek, ekkor a parazsat elterítették vele és mezítelen lábbal addig táncoltatták rajta, amíg a szerencsétlen ember össze nem esett. Többnap kínlódás után egy vidéki kórházban meg is halt.

Ez a kegyetlen eset Renkót éppenséggel nem térítette jobb megfontolásra, hanem azon törte tovább is a fejét, hogy hogyan szedje össze megint a betyárjait. Most is, ahogy Oroszlánt mustrálgatta, kinézett belőle, hogy hasznos tagja lenne a bandának. Pár enyelgő szóval, gyakori koccintással, hamar ürültek az üvegek.

– Csárdásné asszony, megjött-e már az ura?

– Megjött, de azonnal lefeküdt, mert fáradt! – mondja az asszony.

– Hát akkor hozzon maga fel jó friss italt a pincéből, majd én viszem a mécesest.

– Köszönöm, van itt fenn is friss bor a söntésben, ne fáradjon Renkó uram.

Az asszony az asztalra állította a két üveg bort és ekkor tudott először Oroszlán bánatos, de vad és tüzes szemébe nézni. Renkó a maga borából töltött Oroszlánnak és nyájasan mondta:

– Igyuk meg előbb az enyémet, majd rákerül a sor a magáéra is.

Oroszlán koccintás közben keserűen mondja:

– Mit magázzuk egymást, ki tudja, nem egymás mellett adjuk-e ki páránkat az akasztófán?

Tegeződés közben most már jobban fogyott a bor, de a beszéd is simábban gördült és Renkó célt ért. Oroszlán fölcsapott nem is betyárnak, hanem a bandavezér társának. A két bandavezér hamarosan összeszedte a hét betyárt, így a két vezérrel együtt kilencet számlált a híres, utolsó bakonyi rablóbanda.

Első kirohanásuk, – Renkó kegyetlen parázstáncoltatása után – a varsányi postarablás volt. Ez az eset 1887. szeptember 20-án, reggel hét órakor történt. A rablóknak besúgták, hogy a varsányi postakocsi pénzt szállít. A réde–szentkirály–varsányi út keresztezésénél, a keresztúri rét sarkán megállították a postakocsit. A ládát, melyben pár ezer forint volt, kirabolták, néhány újságot zsebre vágtek, a leveleket elszórták. A kocsist előbb megfélemlítették, a kocsi fenekéhez kötözték, a lovat hazafelé fordítva, ostorral megvagdalták úgy, hogy az vágatva rohant hazáig.

Ugyancsak ezen a napon, délután 3 órakor érkeztem meg én is kocsin Szentkirályra, ahol már általános izgalom uralkodott. Az asszonyok csoportokban tárgyalták a reggeli eseményt. Az erdészházhoz érve, a különben igen barátságos erdész, sápadtan, kétségbeesetten fogadott és előadta a nagy eseményt.

Amikor a vadállomány, illetve a szarvasbőgés iránt érdeklődtem, mintha sóbálvánnyá

változott volna az erdész. Jó idő után tudott csak annyit mondani:

– Nem, nem mehetünk az erdőbe, hiszen ott tanyáznak a haramiák. Mit szólna a grófné, ha mégis kimennénk!

L. grófné nagynéném volt, kinek meghívására mentem vadászni a szentkirályi úgynevezett Zörög-hegyre. Az erdész rémületében azzal is érvelt, hogy sem Obert István, sem Moder erdővéd nem jöttek még haza, bizonyosan azokat is felkoncolták, vagy parázstánccal kínozzák őket. Nekem viszont az volt a feltevése, hogy a rablók már hegyen-völgyön túl vannak, mert nem bolondok a rablás színhelyének közelében maradni. Valószínűleg Szentgál felé járhatnak már.

A dolog vége mégis az volt, hogy délután fél hatkor már fönn az erdőben, a vadászkunyhó előtt, golyós fegyveremmel a vállamon, Obert kerülő kíséretében, cserkészetre indultam.

Eredménytelen cserkészet után visszajöttem a vadászkunyhóhoz, ahol Kovács Józsi tűzrakó, – melleleg takácsinas – mosolyogva üdvözölt. Jó hideg vacsora után lepihentünk. Úgy tíz óra tájban mély álmomból az erdész felébreszt és súgva mondja:

– Jönnek a rablók! Itt vannak, mit csináljunk most?

Röviden azt feleltem, hogy nem csinálunk semmit, megvárjuk mi történik, hadd jöjjenek. Nyugodtan ültem az ágyamon, amikor nemsokára tényleg lépéseket hallottam. A nyitott ajtón belép a cseszneki csendőrsparancsnok. Jó estét kíván, és azt kérdi, nem láttunk-e idegen embereket errefelé?

Mondtuk, hogy nem láttunk. Közben megkínáltam őt és négy emberét szivarral és egy-egy pohár borral, amit hálasan fogadtak, mert ez éjjel még hosszú gyaloglásuk lesz Szentgál irányában. Én magam is azon a véleményen voltam, hogy Oroszlánék már ott is vannak Szentgálon. Félőrai pihenés után az őr elbúcsúzott és elindult Szentgálra, ahol utóbb össze is ütköztek a rablók.

Hajnalra ítéletidő rontott ránk, mintha hírnöke lenne a közelgő tragédiának, mely másnap el is következett. Az eső zuhogott a szél üvöltött, fákat csavart ki tövestül, a patakok megduzzadtak, köveket hömpölygettek tova. Mi tűz nélkül, annál vizesebben vártuk ennek az ítéletnapnak az elmúlását, ami azonban csak este következett el. Kovács Józsi hamarosan tüzet rakott, amely mellett megszáritottuk ruhánkat. A csillagok előbújtak, a szél elállt. Hajnalhasadás előtt már a kunyhó előtt állottunk, melegedve a lobogó tűznél es hallgattuk a szarvasbika orgonahangját, amely a Czuha-patak felől jött.

A következő percben már indultam is az erdész kíséretében egy ismert ösvényen a nemes vad irányába. Amikor közelébe értem, egy sziklatömb mellett meghúzódtam. Lassan virradt. Még néhány perc és előttem állt az „erdők királya”, egy hatalmas tizennégyes. Lövésem eldőrdült, a nemes állat szépen jelezte lövésem hatását s azután követve teheneit, rohant a hegyoldalon felfelé, de pár ugrás után megállt, rám nézett, ereje elhagyta, összeroskadt és gurult lefelé a köves oldalon.

– Szegény Oroszlán! Talán őt is ilyen jól irányzott lövés teríti majd le... Talán még ebben az órában... – gondoltam magamban.

A sors valóban így is döntött! A rablók csakugyan Szentgálon voltak. A szentgáli erdőben, egy félreeső házban tanyáztak, nem messze a már említett csárdától, ahová éjjelente be-be jártak idogálni, szórakozni.

A csendőrök nyomozás, vagy inkább besúgás alapján fedezték fel a rablótanyát. Szeptember 21-ről 22-re virradó hajnalra, mikor én a tizennégyes bikára cserkészttem, a csendőrök megközelítették a házat és jól rejtett helyről várták, míg kivilágosodik. Látták, amint a rablók közül négyen még sötétben jöttek a házhoz. Tompa kopogás az ajtón... Valamelyik betyár otthonmaradt, hogy a tanyát őrizze. Hamarosan ajtót nyitott a társaságnak. Ezután ismét mélységes csönd borult a tájra.

A cseszneki csendőrőrsparancsnok, akit egy nappal előbb szivarral és borral megvendégeltem, vezette és irányította a támadást. Két őrs vett részt támadásban: a varsányi és a cseszneki. Négy csendőr a ház egy-egy sarkát foglalta el, a többi nem messze a háztól, egy-egy fához húzódott, mindannyi lövésre és támadásra készen. A cseszneki őrsparancsnok, kezében forgópisztolyával, ügyesen az ajtóhoz lépett. Megkísérelte az ajtót kinyitni, de az zárva

volt.

– A törvény nevében felszólítom Renkót, hogy bandájával együtt adja meg magát! – mondta.

– Ki az? – hangzott a válasz belülről.

– Csendőr. Ismétlem, a törvény nevében, adják meg magukat!

– Soha! – volt ismét a válasz, s ebben a pillanatban az egyik ablakból lövés dördült el, melyet az őrsvezetőnek szántak. Lövésre lövés, be az ablakon, ki az ablakból.

Ez a lövöldözés közel egy óra hosszat tartott, míg végre kiadták a parancsot: a házat fel kell gyújtani! Az egyik csendőr végre is hajtotta a parancsot. Egy darabig szünetelt a lövöldözés, majd Renkó kivágja az ajtót, fegyverét a csendőrré szegezi, de mielőtt elhúzná a ravaszt, három golyó is éri. Összeroskadva, vérében fetrengve, de fegyverét görcsösen kezében tartva, csak ennyit mond:

– Nem adom meg magam.

És ezzel befejezte bűnnel telt életét.

Az égő rozoga ház teteje kezdett beomlani, a füst már az ajtót, ablakokat járta... Három betyár kiugrik az ajtón, menekülni próbál, de a csendőrök sortüze leteríti, elnémítja őket.

A kunyhóból két lövés hallatszik, majd Oroszlán támolyog ki az ajtón. Fojtott hangon mondja:

– Én sem adom meg magam élve.

Forgópisztolya kiesik kezéből, a szájából kiömlő vér pirosra festi mellén a fodros inget, melyet egykor a kökényszemű kisleány varrt neki. A daliás rablóvezér térdre rogyott, s az ég felé tekintve, mintha búcsúzott volna lánytól, talán a Bodritól és a cifragulyától is.

Négy betyárt Renkó egy nappal előbb portyázni küldött, ezek így megmenekültek a biztos haláltól.

Másnap négy névtelen fejfa állt a temető egyik sarkán, az ötödiken a csárdás feleségének írása: Oroszlán Pál nyugodjék békével.

Ezzel a történettel a bakonyi rablóélet utolsó felvonása is véget ért.

Forrás: Budapesti Hírlap L. évfolyam, 90. szám, 1930. 42.